

TIPS FÖR UNDERVISNINGEN I YRKESKOLOR

Upphovsrättskompetensen har i materialet delats in i tre delar: kunskap om upphovsrätten, informationssökningskompetens och förmåga att använda olika typer av material samt kritisk läskunnighet. Kopiraittila skola har undervisningsmaterial och spelliknande övningar för alla dessa delar.

Undervisningstipsen kan tillämpas under lektioner i exempelvis modersmål, informations- och kommunikationsteknik eller yrkesämnen. Tipsen kan användas som sådana eller så kan man välja ut uppgifter och material som lämpar sig för en viss situation. Man kan exempelvis återkomma till anvisningarna för källhänvisningar och minneslistan för videoprojekt i samband med olika projekt inom utbildningen.

En studerande kan också avlägga en materialhelhet på egen hand med hjälp av Kopiraittila skolas anvisningar för självstudier.

1. Upphovsrättsinformation

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITTLA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
UPPHOVSRÄTT	<p>Att förstå upphovsrätten i praktiken utgående från olika licenser och publiceringsätt.</p> <p>Att känna till grundläggande upphovsrättsrelaterade begrepp.</p>	<p>Upphovsrättsguide</p> <p>Video: Vad är upphovsrätt</p> <p>Materialet: Upphovsrätten skyddar det skapande arbetet</p> <p>Frågesport</p>	<p>I början av lektionen går man igenom grundläggande upphovsrättsrelaterade begrepp: upphovsmannaskap, verkströskeln, upphovsrättskydd. Man diskuterar tillsammans varför det är viktigt att respektera upphovsrätten.</p> <p>Kunskaperna om upphovsrätten kan testas med frågesportsövningen.</p> <p>De studerande kan leta efter svar på sina frågor i Kopiraittila skolas videor, i upphovsrättsguiden eller på webbplatsen Kopiraitti.fi.</p>
ATT DELA INNEHÅLL SOM ANDRA SKAPAT	<p>Förstår skyddet för människors integritet och heder. Förstår att upphovsrätten skyddar det skapande arbetet. Förstår sitt eget straffrättsliga ansvar och följderna av en kränkning av upphovsrätten. Kan använda sig av rätt slags tillstånd eller licenser vid användningen av verk.</p>	<p>Upphovsrättsguide</p> <p>Minneslistor: Upphovsrätten, internet och sociala medier Fotografering och filmning Projektarbete Videoprojekt</p> <p>Materialet: Projektarbeten</p> <p>Video: Användning av verk</p>	<p>Man går igenom olika tillståndslösningar och licenser som är viktiga med tanke på det egna arbetet. De studerande kan i små grupper ta reda på vad olika tillstånd och licenser innebär för det egna arbetet och sedan berätta om det för de andra.</p> <p>Man går igenom de principer för skydd av integritet och heder som gäller för fotografering och delning av bilder.</p>
UPPHOVSRÄTT TILL OCH DELNING AV EGET ARBETE	<p>Kan dra nytta av upphovsrätten i sitt eget arbete.</p> <p>Kan använda innehåll och verk som framställts av andra i sitt eget arbete med respekt för upphovsrätten. Förstår att upphovsrätten skyddar det skapande arbetet.</p>	<p>Upphovsrättsguide</p> <p>Minneslistor: Projektarbete Videoprojekt Eget arbete – egna rättigheter Privat bruk</p> <p>Video: Vad är upphovsrätt</p>	<p>Man diskuterar tillsammans vad upphovsmannaskap och skapande arbete innebär. Vilka rättigheter har jag till mitt eget arbete?</p> <p>Man går igenom olika tillståndslösningar och licenser som är viktiga med tanke på det egna arbetet.</p>

2. Förmåga att använda olika slags material

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITTLA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
ANVÄNDNING AV OLIKA SLAGS MATERIAL I SITT EGET ARBETE	<p>Kan använda text, bilder, musik, ljud, rörliga bilder och kombinationer av dessa i sitt eget arbete med respekt för upphovsrätten. Förstår hur mycket bilder eller verk får redigeras med respekt för upphovsmannens moraliska rättigheter.</p> <p>Kan använda och hänvisa till olika slags källor.</p>	<p>Minneslistor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projektarbete Videoprojekt Fotografering och filmning <p>Minneslistemaskin</p> <p>Anvisningar för källhänvisningar</p> <p>Video:</p> <ul style="list-style-type: none"> Användning av verk <p>Materialet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projektarbeten <p>Sant eller falskt-övning</p>	<p>Innan man påbörjar sitt eget projekt bekantar man sig med de av Kopiraittila skolas minneslistor som är viktiga för projektet och tittar på videon Användning av verk. Man kan också tillsammans gå igenom grundläggande frågor som gäller användningen av verk (exempelvis upphovsrättssymboler, användningstillstånd, källhänvisningar och referering).</p> <p>Med hjälp av minneslistemaskinen kan man skapa anpassade anvisningar för användning av källor och verk i enlighet med vilken typ av projekt det är fråga om.</p> <p>Man börjar med att gå igenom vad direkt och indirekt referering innebär. Med hjälp av anvisningarna för källhänvisningar lär man sig hur man hänvisar till olika slags källor. Läraren kan på förhand leta upp källor som lämpar sig för uppgiften eller låta de studerande själv leta efter sådana källor under lektionen. De studerande hänvisar till dessa källor med hjälp av anvisningarna för källhänvisningar.</p> <p>Man kan öva upp sina kunskaper om hur man använder verk genom Sant eller falskt-övningen.</p>

3. Informationssökningskompetens och kritisk läskunnighet

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITTLA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
INFORMATIONSSÖKNINGSKOMPETENS	<p>Kan hitta information inom det egna yrkesområdet i olika källor. Kan hitta nyckelbegrepp som lämpar sig för ämnet. Kan använda sökmotorer och bibliotekens informationsökningsystem på ändamålsenligt sätt.</p> <p>Kan göra källhänvisningar i enlighet med god sed.</p>	<p>Materialet: Det egna arbetets stig</p> <p>Anvisningar för källhänvisningar</p> <p>Bingoövning</p>	<p>Innan man gör uppgiften diskuterar man tillsammans vilka slags texter man kan använda som källor, var man kan hitta sådana texter, om man på något sätt kan underlätta informationsökningen och vilka sökmotorer man kan använda för att hitta information.</p> <p>Man kan tillsammans öva på att söka information om det ämne man behandlar på lektionen eller i uppgiften. Om man vill kan man genomföra övningen som en tävling och tävla om vem som snabbast hittar den information som efterfrågas. Läraren kan exempelvis göra frågor om det ämne som lektionen handlar om, som de studerande ska hitta svar på så snabbt som möjligt.</p> <p>Innan man påbörjar uppgiften går man tillsammans igenom materialet Det egna arbetets stig och anvisningarna för källhänvisningar. Man går igenom vad direkt och indirekt referering innebär. Med hjälp av anvisningarna för källhänvisningar lär man sig hur man hänvisar till olika slags källor.</p> <p>Man kan testa informationssökningskompetensen med hjälp av bingoövningen.</p>
KÄLLKRITISKA FÄRDIGHETER	<p>Kan bedöma olika källors pålitlighet och granska sökresultat samt hitta olika perspektiv på ett ämne.</p>	<p>Materialet: Det egna arbetets stig</p>	<p>Läraren eller de studerande kan leta upp olika källor som berör det man tar upp under lektionen eller i uppgiften. Exempelvis två eller tre olika källor: en som är pålitlig och lämplig att använda i uppgiften, en som är pålitlig men irrelevant och en som är fullständigt opålitlig och irrelevant med tanke på uppgiften. Efter att man har läst igenom texterna kan man tillsammans diskutera hur man vet om en källa är pålitlig eller lämplig och vad som gör en källa opålitlig.</p>

4. Upphovsrättskompetens

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITTLA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
SLUTPROV I UPPHOVSRÄTTSKOMPETENS	<p>Förstår upphovsrätten och skyddet för privatliv och heder i praktiken, även när det gäller olika slags tillstånd och publiceringssätt. Känner till grundläggande upphovsrättsrelaterade begrepp.</p> <p>Kan använda olika slags material i sitt eget arbete med respekt för upphovsrätten.</p>	<p>Hela Kopiraittila skolas material</p> <p>Spelliknande övningar med hjälp av vilka man kan öva olika färdigheter: Bingo, Sant eller falskt och Frågesport</p> <p>Slutprov</p> <p>Diplom att skriva ut</p>	<p>Först övar man olika upphovsrättsrelaterade färdigheter med hjälp av spelliknande övningar och sedan visar man sina kunskaper i slutprovet. Studerande kan också avlägga slutprovet på egen hand.</p> <p>Den studerande kan leta efter svar på sina frågor i Kopiraittila skolas material och på webbplatsen Kopiraitti.fi.</p> <p>När den studerande har fått godkänt i testet kan hen skriva ut ett diplom som bevis på sin upphovsrättskompetens.</p>